

REGIONÁLNÍ EKONOMICKÉ PROBLÉMY, JARO 2015

Střední, východní a jihovýchodní Evropa (SVJVE)

Sladění fiskální konsolidace a růstu

- Zatímco ve většině zemí SVJVE pokračuje zdravé tempo růstu, Rusko a další ekonomiky SNS zažívají recesi. Předpověď pro region jako celek se ve srovnání s odhady z jara 2015 poněkud změnila,
- ...avšak rizika se zvýšila, neboť k jiným dlouhodobým rizikům se přidal slabší růst na nově vznikajících trzích a ekonomické potíže způsobené uprchlickou krizí.
- Politické priority závisí na tom, jak daleko se ekonomiky dostaly v procesu pokrizového přizpůsobení. Tam, kde zotavení hodně pokročilo, priority se přesunují směrem k obnovení fiskálních rezerv a strukturálním reformám.
- Mnohé země SVJVE pokročily v konsolidaci veřejných financí. Některé také zlepšily kvalitu svých rozpočtů škrty v neproduktivních transferech, reformou veřejných nárokových programů a přesunováním daňového břemene ze zdanění příjmů na nepřímé daně. Fiskální reforma však nadále zůstává kritickým aspektem rozvoje dlouhodobých růstových výhledů zemí SVJVE.

Zatímco většina zemí SVJVE roste zdravým tempem, Rusko a další ekonomiky SNS

zažívají recesi. Očekává se, že region SVJVE jako celek vykáže v roce 2016 pozitivní růst, poté co se ekonomiky SNS stabilizují a začnou se zotavovat:

- Pokračující rozvoj ve střední a východní Evropě, Turecku a většině zemí jihovýchodní Evropy: Růst vychází ze silné domácí poptávky a je podporován nízkou cenou ropy a lepšími vyhlídkami růstu v eurozóně. Několika zemím EU také prospělo krátkodobé zvýšení investic způsobené výrazně vyšším využitím evropských strukturálních a kohezních fondů. V Baltických zemích je aktivita tlumenější z důvodu slabé poptávky ze SNS.
- Ustupující recese v Rusku, na Ukrajině a v dalších zemích SNS: v roce 2016 se očekává stabilizace způsobená přizpůsobením ruské ekonomiky nízkým cenám ropy a sankcím a realizací výnosů z reform a snížením hospodářského neklidu na Ukrajině.

Objevila se nová rizika výhledu (související se zpomalením čínské ekonomiky a probíhající uprchlickou krizí), která zhoršují rovnováhu rizik. Zatímco přímé obchodní propojení s Čínou

Čeká nás vyrovnanější růst

SVJVE: Výhled růstu reálného HDP (v procentech)

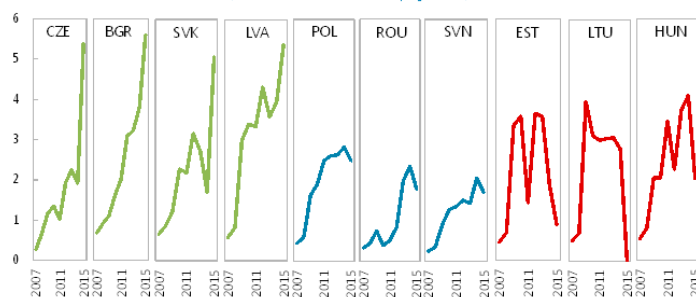
	2014	Projection	
		2015	2016
SVJVE ¹	1.4	-0.6	1.3
Baltské země ^{1,2}	2.8	1.9	2.9
Střední a východní Evropa ^{1,3}	3.1	3.4	3.1
Jihovýchodní Evropa ^{1,4}	1.3	2.2	2.4
Ostatní SNS ^{1,5}	-3.9	-7.1	0.7
Rusko	0.6	-3.8	-0.6
Turecko	2.9	3.0	2.9

Poznámka: ¹ Vážený průměr. Vážený HDP oceněný v paritě kupní síly. ² Estonsko, Lotyšsko a Litva. ³ Česká republika, Maďarsko, Polsko, Slovenská republika a Slovinsko. ⁴ Albánie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvatsko, Kosovo, Bývalá jugoslávská republika Makedonie, Černá Hora, Rumunsko a Srbsko. ⁵ Bělorusko, Moldávie a Ukrajina.
Zdroj: Databáze MMF – Světový ekonomický výhled

Využití fondů EU

SVJVE: Platby ze strukturálních a kohezních fondů EU v letech 2007-2013 (Procento HDP země příjemce)

Zdroj: Odhady Evropské komise a Mezinárodního měnového fondu.
Poznámka: Údaje pro rok 2015 jsou do června a jsou vyděleny polovinou odhadovaného HDP za rok 2015.

je relativně malé, region SVJVE je citlivý na zhoršující se náladu investorů vůči širším nově vznikajícím trhům. Uprchlícká krize v Evropě může přinejmenším v krátkodobém horizontu vytvořit tlak na veřejné finance a narušit obchodování.

Politické priority závisí na tom, jak daleko se ekonomiky dostaly v procesu pokrizového přizpůsobení, a na jejich vystavení vnějším rizikům.

- Tam, kde zotavení hodně pokročilo, priority se stále více přesunují směrem ke střednědobým cílům, včetně obnovení fiskálních rezerv a pokračování reform pro zlepšení obchodního prostředí a řešení strukturálních slabin. Přesto však hlavní odkazy krize – vysoké špatné úvěry a dluhové převisy – vyžadují v některých zemích další práci.
- U ekonomik, které jsou v recesi, je hlavní výzvou řídit přizpůsobení obchodním podmínkám a dalším otřesům s ohledem na podporu slabé poptávky a snížení vysoké inflace.
- Země vystavené vnějším otřesům musí být připraveny čelit tlakům trhu používáním flexibility směnného kurzu jako tlumiče, společně s makroprudenční politikou pro kontrolu nárůstu rizik finančního sektoru.

Klíčovou výzvou politik zůstává zlepšování prorůstových státních rozpočtů.

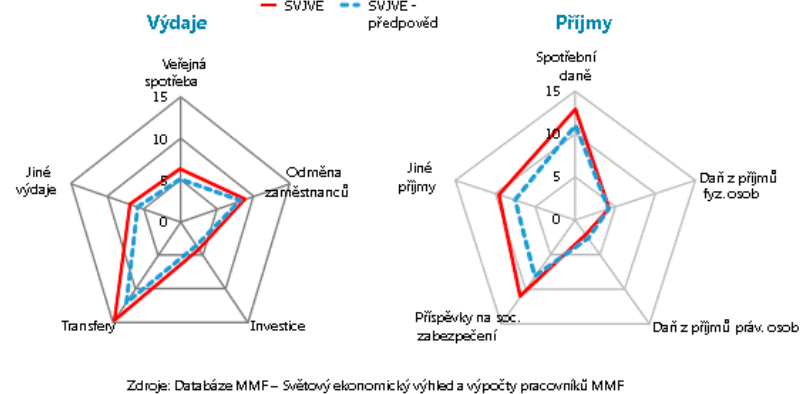
Rozpočty v regionu jsou relativně nepříznivé pro růst, protože poměrně velká část rozpočtů se utráčí za neproduktivní využití, jako jsou transfery a veřejná spotřeba. Na straně výnosů protirůstově působí relativně vysoké zdanění práce - obzvláště příspěvky na sociální zabezpečení - které může vytvářet past zaměstnanosti a chudoby.

V posledních 7 letech se struktura rozpočtů významně změnila, když byl na vlády vyvíjen tlak zkonsolidovat veřejné finance po globální finanční krizi. Celkové fiskální přizpůsobení v některých případech překročilo 5 procentních bodů potenciální produkce a typicky bylo soustředěno na počátku. Většina zemí dosáhla největší části konsolidace snížením výdajů, nikoli zvýšením příjmů.

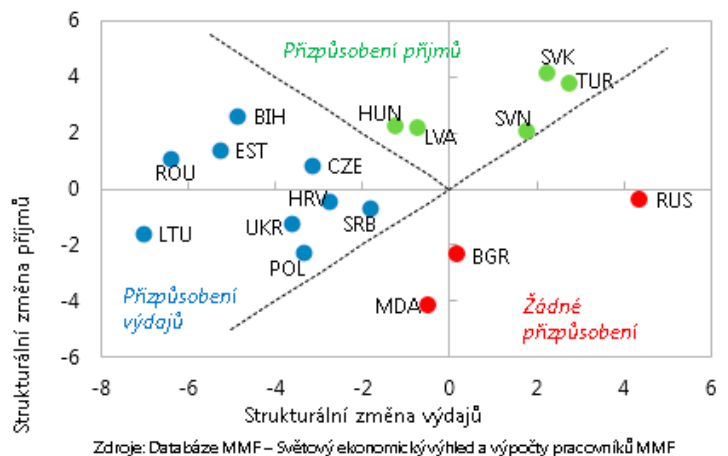
Kvalita rozpočtových struktur je v zemích SVJVE ve srovnání s rozpočty jiných zemí nepříznivá

Skutečný rozpočet SVJVE ve srovnání s rozpočty jiných zemí (strukturálně uzpůsobena, v procentech potenciálního HDP)

Fiskální přizpůsobení, 2008-2014

Dopad konsolidace na kvalitu rozpočtů byl převážně pozitivní.

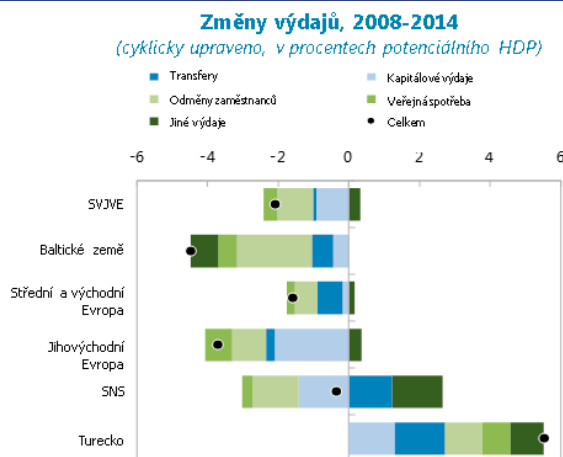
- Na **straně příjmů** mnohé země trpěly strukturálními poklesy daně z příjmů právnických osob v důsledku globální finanční krize, ale kompenzovaly je zvýšením daní nezávislých na růstu, např. daně z přidané hodnoty.
- Na **straně výdajů** bylo často dosaženo velkých úspor z reformy nárokových programů a snížení veřejné spotřeby. Současně se mnohým Baltickým zemím a zemím střední Evropy, které mají přístup ke strukturálním a kohezním fondům EU, podařilo vyhnout protirůstovým škrtnům veřejných kapitálových výdajů. K větším škrtnům v investicích docházelo v zemích jihovýchodní Evropy a SNS.

Prorůstová konsolidace a rozpočtová reforma jsou zásadně důležité pro posílení dlouhodobých vyhlídek růstu. V mnoha zemích, obzvláště v jihovýchodní Evropě, přizpůsobení ještě neproběhlo. K hlavním politickým prioritám by mělo patřit:

- **snížení neproduktivních transferů** a další reforma nárokových programů - včetně veřejných důchodových systémů - při současné ochraně produktivních výdajů na zdravotnictví, vzdělání a veřejnou infrastrukturu
- reforma **veřejné zaměstnanosti**, kde výdaje na mzdy ve veřejném sektoru jsou vysoké, buď z důvodu nadměrné zaměstnanosti, nebo neúměrně vysokých mezd veřejného sektoru.
- využití přístupu ke **strukturálním a kohezním fondům EU** - tam, kde jsou k dispozici - s cílem vyhnout se škrtnům ve veřejných investicích.
- přesun zdanění ze zdanění příjmů ke zdanění spotřeby – především DPH - a zvážení zavedení nebo zvýšení uhlíkové daně a majetkových daní.

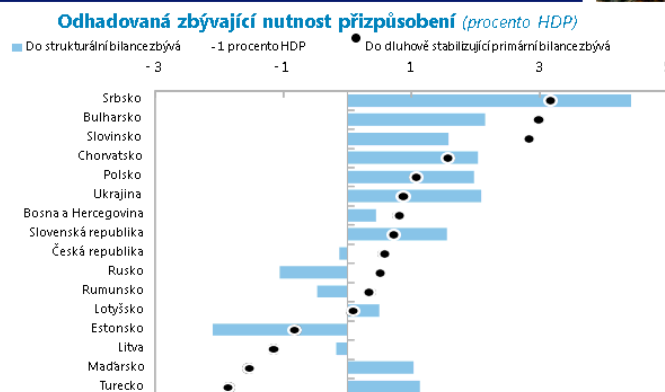
Zemím s **udržitelnou fiskální situací** by mohla prospět také fiskální reforma, která zlepšuje vyhlídky dlouhodobého růstu. K prioritám patří zvýšení efektivity veřejných výdajů, přesun daňového zatížení směrem od daně z příjmu a příspěvků na sociální zabezpečení, které působí protirůstově, rozšíření daňových základů a snížení mezní daňové sazby.

Struktura konsolidace výdajů

Zdroje: Databáze MMF – Světový ekonomický výhled a výpočty pracovníků MMF

Nutnost přizpůsobení je stále velká

Poznámka: Dluhově stabilizující primární bilance používá aktuální úroveň zadlužení jako srovnávací měřítko a -1 procento HDP je pro mnohé země SVJVE střednědobý cíl Evropské komise. Ani jedno z těchto měřítek plně neodráží potřeby fiskální konsolidace.